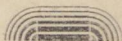

B 115418

B 115418

MEMORANDUM

AZ ÚJ SZEGEDI
HORTHY MIKLÓS TUDOMÁNYEGYETEM
KATOLIKUS HIT Tudományi Karának
LÉTESÍTÉSE TÁRGYÁBAN.

SZEGED, 1940. SZEPTEMBER 29-ÉN.

SZTE Egyetemi Könyvtár

J000485175

B 115418

Kiadja a Szeged-Alsóvárosi Egyházközség.

Szegedi Új Nemzedék Lapvállalat R.-T. — Felelős üzemvezető ideigl. Szigeti Jenő.

Nagyméltóságú

gróf Teleki Pál

m. kir. miniszterelnök,

Szeged sz. kir. város országgyűlési képviselője;

Nagyméltóságú

Hóman Bálint

m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter;

Nagyméltóságú

Varga József

m. kir. ipar- és kereskedelemügyi miniszter,

Szeged sz. kir. város országgyűlési képviselője;

Méltóságos

Tukats Sándor

Szeged sz. kir. város főispánja;

Méltóságos

dr. Pálffy József

Szeged sz. kir. város polgármestere

kezéhez

Szeged katolikus társadalma ne-
vében

a Szeged-alsóvárosi Egyházközség.

I.

A hittudományi kar szükségese.

1. Szeged katolikus társadalma feszült figyelemmel kíséri az új Horthy Miklós Tudományegyetem felállításával kapcsolatban elhangzott hivatalos nyilatkozatokat. Az egyetem szervezése egyszerre ismét időszerűvé tette és hatalmasan felfokozta a város katolikus közönségének azt a régi óhaját, hogy az új egyetemen katolikus hittudományi kar is létesíttessék. Ez óhajtnak a legutóbbi napokban nagyarányú társadalmi megmozdulások adnak kifejezést. A szegedi társadalom széles rétegei a város vezető személyeitől kezdve a legegyszerűbbekig nevük aláírásával csatlakoznak sokezres tömegekben a mozgalomhoz, amely a hittudományi kar szervezését követeli. Szeged legszervezettebb testületei, az egyházközségek, a katolikus hitbuzgalmi, jótékony és társadalmi egyesületek közgyűléseiken s az ezekről kiadott és terjesztett felhívásokban állandóan és mind szélesebb körben foglalkoznak az ügygel. A szegedi sajtóban szinte naponként jelennek meg a hittudományi kar tervével foglalkozó cikkek és közlemények. E napokban a szegedi katolikus közéletnek a szegedi katolikus hittudományi kar létesítése a legfontosabb és legáltalánosabb óhajjal találkozó problémája.

Ezt a körülményt a város sajátos művelődési viszonyai, százados katolikus hagyományai magyarázzák. Ez az óhajtnak a város egész katolikus közönségében évtizedek óta él és a szervezett katolikus tábor előtt nem világos, hogy terve a multban, amikor erre kedvező alkalom is kínálkozott, miért nem nyerhetett megvalósulást. Szeged katolikus társadalma egy lélekkel vallja: „Mi, szegediek, a katolikus vallásosságunkon keresztül ismerjük fel legközvetlenebbül, hogy mennyire részei vagyunk egy nálunk nagyobb tradíciónak, — egy katolikus tradíciónak, amely szinte észrevétlenül irányítja gazdasági, társadalmi, politikai cselekvésünket, amely eddig is értelmet, szépséget, erőt, reménységet, önbizalmat és mértékartást kölcsönzött mindannak, amit eddig tettünk, vagy elviselni kénytelenek voltunk. Sehol se mennek a közéleti magatartás misztikus ösztönzői annyira a vallásosságba, mint éppen nálunk! Seholsem annyira helyén való tehát a katolikus hittel összefüggő tudományosságnak egyetemi tekintélyű művelése és reprezentálása, mint éppen ebben a lenyűgöző többségű nagy katolikus városban, ahol a mély hitbuzgóságnak annyi impozáns megnyilatkozása is fórumot követel a hit tudományos ápolása, fölmagasztaltatása számára.“ Az a szegedi gondolat, amely a keresztény Magyarország újjáépítésének alapot adott, keresi tehát kifejezését és elismerését a katolikus hittudományi kar felállításának tényében.

2. Ehhez az ideális megfontoláshoz gyakorlati szempontok is hozzájárulnak. Szeged városa két évtizeden át rendkívüli áldozatokat hozott a most régebbi székhelyére, Kolozsvárra visszatérő Ferenc József Tudományegyetem fönntartására és fejlesztésére. Áldozatai a város természetes teherbírását messze túlhaladják s a vállalt terheket még eljövendő

nemzedékeknek is érezniök kell. A vállalt terhek ellenére most mégis az ország valamennyi egyetemi városa között *a katolikus Szegednek kell a legnagyobb engedményeket megtennie.* Az új szegedi tudományegyetemen ugyanis egyelőre szünetelni fog a jogi kar s ezzel egyrészt többszáz főnyi embertömeg kapcsolódik ki a város gazdasági életéből, másrészt a város és vidéke közönsége arra kényszerül, hogy jogi pályára készülő fiait nagy anyagi áldozatokkal idegenben taníttassa.

Ezenfelül amikor a régi egyetem Kolozsvárra visszatér, *elviszi városunkból azt a világszerte elismert magas hírnevet és tekintélyt,* amelyet közel hetven éves tudományos multjával nemzetközi viszonylatban szerzett magának. Ez a hírnév és tekintély az utóbbi évtizedekben Szeged városához kapcsolódik, most azonban az egyetemmel, amelyet csorbíthatatlanul megillet, elszakad Szegedről. Bármilyen rendkívüli tudományos értéket jelent Szeged számára, ha e tekintély néhány hordozója velünk marad, az intézmény világpresztízsét a jövőben nem mi fogjuk élvezni. A létesítendő új egyetem mindezzel természetszerűleg nem rendelkezhetik s elülről kell kezdenie mind világviszonylatban a tudományos kapcsolatok kiépítését, mind különleges tudományos tekintélyének megalapozását. Az eddig elhangzott hivatalos megnyilatkozások nem nyugtatták meg a város közvéleményét arra nézve, hogy mindezen áldozataiért megfelelően előkelő és magasrendű kárpótlásra számíthat.

Bármennyire is tudatában vagyunk annak, hogy a rendkívüli idők Szeged városától is áldozatokat kívánnak, Szeged katolikus társadalma nem tartja méltánytalannak azt az óhajtását, hogy az új egyetem szokatlanul nagy áldozataink kárpótlásául *a katolikus hittudományi kart is magában foglalja.* A hittudományi kar birtokában városunk nemcsak gazdasági síkon jutna nyereséghez, hanem a hittudomány sajátos európai helyzete folytán *hatékonyan járulna hozzá az új egyetem külföldi kapcsolatainak és tudományos tekintélyének kiépítéséhez.* Minthogy a hittudományi kar létesítése legalkalmasabban a papnevelés meglévő szegedi kereteinek kibővítésével és felemelésével volna megoldható, a papnevelést ellátó Jézus-Társaság mind széles körből meríthető tanári karával, mind világszerte fennálló kapcsolataival biztosítani tudná az egyetem vonzóerejét és tekintélyét.

3. A szegedi környezet mind az itt működő egyetemet, mind annak létesítendő hittudományi karát olyan sajátos feladatok megoldására teszi alkalmassá, amelyeknek szolgálata egyetemes érdek és ezidőszerint egyedül itt természetes. Az új egyetem ugyanis arra hivatott, hogy *a Nagyalföld déli felében a kulturális élet központi idegrendszerének szerepét játssza.* Ennek az egyetemnek kell a Nagyalföld déli tájainak az örök magyar célok felé tartó fejlődését a kultúra eszközeivel megalapoznia elsősorban azért, hogy a tájban mélyen benngyökerező, de európai látókörű, reális ítélőképességű és egyben cselekvőképes magyar értelmiséget nevel. Az új egyetemen a hittudományi kar a maga sajátos tudományterületének művelése mellett sajátosan az alföldi katolikus pap szellemi fegyverzetét nyújtaná hallgatóinak. A katolikus hittudományi kar hivatása volna Szegeden, hogy olyan *papi egyéniségeket képezzen, akik az alföldi magyarság életviszonyait közvetlenül ismerik és annak szolgálatára céltudatosan felkészültek.* Így közvetve a hittudományi karra várna az a feladat, hogy a katolikus papság útján az alföldi nép szellemi életének irányítója legyen.

De eszköze volna a szegedi egyetem hittudományi kara más nagy-jelentőségű egyetemi feladatoknak is. A vidéki egyetemi élet meghittebb légkörében meghittebb kapcsolat jöhetne létre a nép leendő papi és világi vezetői között és olyan összeköttetések szövödnének szorosra, amelyek ma nem egyszer lazák és minden esetre nélkülözik a tervszerű gondozást.

Végül a teológiai kar sajátosn magyar problémakörében nemzeti egyéniségünket ismerhetnék meg és népünk barátaiivá szegődhetnének a kar idegen származású hallgatói, akiknek nagy számát a tervezett megvalósítási keretek között biztosítva láthatnók.

Hangsúlyozzuk, hogy mindezen célok elérésére kizárólag a szegedi környezetet tartjuk alkalmasnak, amelyben a tanyavilág, a falusi élet-körülmények és a nagyvárosi kultúra szerencsésen találkoznak és ahol a környezet sajátosan magyar.

II.

A körülmények kedvezőek

Szeged katolikus társadalma meg van győződve arról, hogy e régi és komoly megfontolásokból táplálkozó óhajta az egyetemi oktatásnak Erdély visszatérésével bekövetkező átszervezése idején *napjainkban sürgetően időszerű*. A törvényhozásnak minden bizonnyal legközelebbi feladatai közé tartozik a szegedi új Horthy Miklós Tudományegyetem felállítása. Ha valamikor, úgy ezekben a napokban várjuk a Szeged katolikus közönségében komoly tanulmányok alapján kibontakozott tervek megvalósulását. Viszont, ha az egyetemi törvényből a katolikus hittudományi kar felállítására vonatkozó intézkedések elmaradnának, reményünket kellene elvesztenünk azíránt, hogy a szegedi katolikus hittudományi kar ügye belátható időn belül a törvényhozást foglalkoztathatja. Ezzel azonban együtt járna Szeged katolikus társadalmának nagyfokú elégedetlensége is, amely tisztában van azzal, hogy a katolikus hittudományi kar felállításának városunkban különösen kedvező feltételei vannak adva.

Köztudomású, hogy Szegeden egy viszonylag fejlett hittudományi főiskola működik, ahol a papnevelést a Jézus-Társaság tagjai látják el. Ez az intézmény a hittudományi kar természetes alapjául kínálkozik és felsőbb akaratra nehézség nélkül kapcsolódhatnék az egyetem szervezetébe. Ez a megoldási mód, valamint a Szegeden működő szerzetesházakkal való együttműködés biztosíthatná, hogy a hittudományi kar más hasonló intézmények sérelme nélkül megfelelően gazdag hallgatósággal rendelkezék, sőt komoly és megalapozott reményt nyújt arra is, hogy a főiskolának az egyetembe való kapcsolódásával széleskörű külföldi hallgatóságra tarthat számot.

Ha tehát a tárgyilagos mérlegelés a hittudományi kar felállításának nehézségeivel számol is, nem tévesztheti szem elől, hogy szerencsés körülmények találkozása folytán az akadályok elhárítása a jelenlegi viszonyok között aránylag egyszerű feladat s az új karhoz szükséges előmunkálatokat nem kellene minden alap nélkül megkezdeni. A Jézus-Társaság Szegeden működő főiskolája azonban több, mint szervezési alap és keret. A hittudományi kar anyagi fenntartása viszonylagosan amugy sem igényel magas költségeket, a szegedi hittudományi főiskola megléte viszont az anyagi megoldás tekintetében is bizonyára könnyítéseket jelenthet.

III.

Alaptalan ellenvetések.

1. Már van katolikus hittudományi karunk Budapesten.

Kétségtelen viszont, hogy a magyar hittudományi oktatás ősi budapesti fellegvára a teológiai tudományok művelésének sokkal egyetemesebb célkitűzésű fóruma. Az *ideális irányú tudományművelés, amely a budapesti hittudományi kar százados nemes hagyománya, a maga legtermészetesebb kiegészítését találhatná meg a gyakorlati élet összefüggéseivel szorosabb kapcsolatot fenntartó szegedi egyetemen.* Szeged katolikus társadalmának komoly megfontolással kialakított tervei szerint a szegedi egyetem hittudományi kara az alföldi életviszonyok között élő magyarság különös céljainak szolgálatába is hivatott volna bekapcsolódni és pedig a falusi és tanyai magyarsággal fenntartott olyan szorosabb tanulmányi kapcsolatok útján, melyek kizárólag a kedvező szegedi körülmények között lehetségesek.

Nyomatékosan él azonban Szeged katolikus közönségében annak a világos ténynek a felismerése is, hogy két katolikus hittudományi kar felállítása nemcsak az ország területi növekedése, hanem elsősorban az ország megfelelő katolikus számaránya folytán sem méltánytalan és elhanyagolható kívánság.

2. A budapesti hittudományi kar a szegedi felállításának következtében gyöngülhet.

Ez az ellenvetés sem a hittudományi kar tudományos értéke, sem pedig népszerűsége szempontjából semmilyen körülmények között nem állja meg a helyét. Ami a tudományos tekintélyt, a kar belső értékét illeti, kétségtelen, hogy a tudományos tanszékek történetéből és természetéből adódik, hogy egyik kar tudományossága valamikor valamiben a másikat fölülmulhatja. Ebből azonban sohasem vonható le olyan következtetés, amely bármely egyetemi kar létjogát kérdésessé tenné. A magyar katolikus papság tudományos felkészültségét sokkal magasabbrendűnek kell tartanunk, *semhogy a legkevésbé feltételezhetnők, hogy két egyetemi kar közötti egészséges és termékeny mérkőzésre megfelelően felkészült tudós személyekkel ne rendelkeznek.* Ilyen feltételek mellett pedig az esetlegesen kialakuló tudományos erőpróbákat inkább előnyösnek, mint károsnak kell tartani.

De még kevésbé megalapozott és még inkább tarthatatlan az az érvelés, hogy az új egyetem felállítása folytán a budapesti kar hallgatóinak számában gyöngülni fog. A trianoni idők megpróbáltatásai megmutatták, hogy a budapesti hittudományi kar a szűk keretek és mostoha viszonyok között is népes és életképes. A legutóbbi idők folyamán a *trianoni Magyarország területe mintegy megkétszereződött és ezzel párhuzamosan az ország papszükséglete is lényegesen meghaladja a trianoni idők arányait.* Ez a körülmény önmagában is cáfolat a jelzett ellenvetéssel szemben. Egyébként is, mint minden időben, a jövőben sem befolyásolhatja semmi a magyar egyházmegyék és szerzetesrendek előjáróit annak a meghatározásában, hogy a növendékeiket melyik helyre és milyen arányban küldjék egyetemi tanulmányaik elvégzésére. A *pesti hittudományi kar hallgatóinak nagyobb része azonban emellett még alapítványi helyeken is végzi tanulmányait, amelyeknek szilárd helyzete a szegedi kar felállításától*

minden tekintetben független és eleve biztosíthatja a budapesti kar előnyösebb helyzetét. Végül nem hallgathatjuk el, hogy egyes egyetemi karok hivatása és hivatásszerű munkája aligha lehet függvénye az egyetemi polgárok kisebb vagy nagyobb létszámának, leföljebb az egyetemi kar kisebb, vagy nagyobbfokú gazdasági megalapozottsága mellett szolgáltathat bizonyítékokat.

3. *Nincs szükség a lelkészkedő papság egyetemi tanulmányaira*, sőt ez hátrányos is lehet, mert olyan igényekre neveli hallgatóit, amelyek falun kielégíthetetlenek és így hivatásukkal maga az egyetem állítja szembe polgárait.

Szeged katolikus társadalma a legerélyesebben tiltakozik az ellen az oktan és könnyen felismerhető érdekekből származó feltevés ellen, hogy a lelkészkedő papság helyesebben töltheti be hivatását, ha műveltsége egyszerűbb, felkészültsége kevésbé magas. A magyar katolikus papság egész multjában éppen széles látóköre és korszerű tudása folytán végezhetette el hatalmas történelmi szolgálatait nemcsak Egyháza, hanem az egyetemes magyar kultúra szolgálatában. Ha az egyetemi műveltség és az igényeskedés egymással bármilyen okszerű kapcsolatban volnának, úgy ebből nemcsak az egyházi, hanem a világi élethivatások egyetemi előkészülete ellen is állást kellene foglalnunk, minthogy ezeknek ellátása hasonlóan a falusi életviszonyok közé kényszeríti az esetek nagy részében a magyar értelmiséget. A szegedi hittudományi kar tervezett szociális irányú előkészítő munkája minden bizonnyal inkább a vidéki körben adódó feladatok kellő ellátására készítheti fel növendékeit, mintsem hogy felszabadítaná bennük a magyar értelmiség legtermészetesebb feladataitól való menekvés ösztönét.

IV.

Indítványok.

Mindezek alapján Szeged katolikus közvéleménye az illetékes alkotmányos tényezők elé terjeszti az óhajtasait összefoglaló indítványokat.

1. **A szegedi Horthy Miklós Tudományegyetem intézményét létesítő törvény mondja ki, hogy a szegedi Horthy Miklós Tudományegyetemen a katolikus hittudományi kar is felállítandó és annak tanzségeit a Jézus-Társaság tanárai töltsék be.**

2. **Ha e törvény végrehajtása a jelen körülmények között a gyakorlatban nehézségekbe ütköznék és így a hittudományi karnak ideiglenesen szünetelnie kellene, a nehézségek elhárítása céljából hatalmazza fel a törvényhozás a magyar királyi kormányt a katolikus hittudományi kar megindulásához szükséges minden intézkedés megtételére.**

Szeged katolikus társadalma meg van győződve arról, hogy a magyar királyi kormány Szeged szabad királyi várossal, a csanádi püspöki hatósággal és a Jézus-Társaság magyarországi rendtartományának főnökségével és a szükséghez képest egyéb tényezőkkel is tartandó tárgyalások útján meg fogja találni a katolikus hittudományi kar mielőbbi felállításának módjait és eszközeit. Biztosan hisszük, hogy az új szegedi egyetem hittudományi kara is értékes munkát végezhet annak a minden magyar szívben szeretetteljesen élő névnek a szolgálatában, amelyet az intézmény homlokán fog viselni.

